

KONFERENCA ZVEZE EVROPSKIH MIGRACIJSKIH USTANOV, OMAGH (SEVERNA IRSKA), 25.– 27. SEPTEMBER 1997

Marjan Drnovšek

Vsakoletno srečanje članov AEMI (The Association of European Migration Institutions) je bilo septembra 1997 v Centru za izseljenske študije in muzeju The Ulster American Folk Park v bližini manjšega mesta Omagh na Severnem Irskem. Poleg rednih članov iz Švedske (Švedski izseljenski inštitut), Norveške (Norveški izseljenski muzej), Finske (Inštitut za migracije, Turku), Allanda (Izseljenski inštitut), Velike Britanije (Pomorski muzej, Liverpool), Nemčije (Nemški izseljenski muzej, Bremerhaven, in Zgodovinski izseljenski urad, Hamburg), Italije (Izseljenski muzej, San Marino), Slovenije (Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU) in gostiteljev so se konference udeležili tudi nečlani AEMI (v nadaljevanju Zveze), in sicer z enajstih univerz, muzejev in migracijskih inštitutov iz Evrope, predvsem pa iz ZDA in Kanade.

Delo konference je bilo razdeljeno na t. i. delovno srečanje članov Zveze in znanstveno konferenco. Delovno srečanje v Centru za izseljenske študije je bilo posvečeno temam o bodočem delu Zveze, o možnosti priprave skupne razstave, načrta o izobraževanju otrok o izseljenski preteklosti in o možnostih večjega odmeva izseljenske tematike v javnosti. Težnja po povezovanju znanstvenega in kulturnega dela s t. i. poslovnim svetom (npr. turizmom in razstavo EXPO 2000 v Hannoveru) je običajna stalnica delovanja prisotnih izseljenskih inštitutov in muzejev. Govorili smo tudi o možnosti skupnega transatlantskega raziskovalnega projekta (prek e-maila) in o raziskovanju poti izseljencev skozi Evropo.

Dva dneva, 26. in 27. september, pa sta bila posvečena referatom in diskusijam na temo »V dežele onstran morij« (»To Parts Beyond the Seas«) s podnaslovom: Individualne izkušnje evropske diaspore. Z referati so sodelovali: *Gordon Read*, Merseyside Maritime Museum, Liverpool ('From the Cradle to

the Grave.' Records of Immigrants from Family Papers), *Diana Pardue*, Ellis Island, New York ('The Ellis Island Oral History Project'), *Trevor Parkhill*, Ulster Museum, Belfast (The Wild Geese of '98 – Émigrés of the Rebellion), *Knut Djupedal*, Norwegian Emigrant Museum, Ottestad (Passage to America: the emigrant becomes an immigrant), *Bruce Elliott*, Carleton University, Ottawa (English Immigration and Settlement Patterns in the Canadas), *Marjan Drnovšek*, Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana (Slovene Emigrant Letters and America), *Frank Neal*, University of Salford, Manchester ('Black '47' – Britain and the Famine Irish), *Patrick Fitzgerald*, Ulster American Folk Park, Omagh (The Art of Emigration, Visual Representation of the Irish Emigrant Experience), *Amy Miller*, Bard Graduate Center of Studies in Decoration Arts, New York (The Immigrant Craftsman – The Impact of the Irish Artisans on Material Culture in South Carolina 1730–1820), *Sue Hanson/Katharine Brown*, Museum of American Frontier Culture, Staunton (E Pluribus UNUM – Britons, North Britons and Ulstermen on the Western Virginia Frontier 1730–1800), *William Van Vugt*, Calvin College, Michigan (British Immigrants in America: Indians, Slavery and Assimilation), *Irena Gantar Godina*, Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana (Emigration of the Slavs from Habsburg Monarchy up to 1918), *Ulf Beijbom*, Swedish Emigrant Institution, Växjö (Intellectual Life in Swedish America) in *Marilyn Barber*, Carleton University, Ottawa (Migrant Memories, Immigrant Domestic Servants in Canada in the early 20th Century). Referatom je sledila bolj ali manj živahna razprava, hkrati pa so se v kuloarjih oglašali tudi nasprotniki tega načina dela Zveze. Nekateri bi radi imeli manj obremenjajoči delovni del, z mnogo razmišljanj o prihodnosti Zveze, vključujoč izmenjavanje informacij o delu posameznih inštitutov. Ni naključje, da so ta negotovanja prihajala iz vrst tistih posameznikov, ki se ne ukvarjajo z raziskovalnim delom. Referati, žal, tudi ne bodo objavljeni v skupni publikaciji in od avtorjev je odvisno, če bodo (so) prišli v širšo strokovno javnost.

Center za izseljenske študije (v nadaljevanju Center) v Ulster American Folk Parku posveča vso pozornost raziskavam zgodovine Združenih držav Amerike in Ulstra na Irskem v 18. in 19. stoletju in zlasti povezavam med obema deželama. Dokumentacijsko zbirko sestavljajo knjige, zemljevidi in karte, audio-vizualno gradivo in posebna baza podatkov o izseljencih (Emigration Database). Knjižnica zbira knjige za omenjeno tematiko, in sicer z obeh strani Atlantika. Migracijske študije so osredotočene na pokrajino Ulster, vendar s tendenco, da Center postane osrednja raziskovalna institucija za izseljevanje Ircev, s poudarkom

na primerjalnih študijah in v sodelovanju z mnogimi sorodnimi inštitucijami povsod po svetu. Ne omejujejo se samo na raziskovanje izseljevanja, ampak tudi na njegova ozadja, zato posvečajo pozornost tudi stopnji razvoja kmetijstva na Irskem v omenjenem času, stavbeništvu (bivalnih prostorov) v stari in novi domovini, razvoju obrti, osebnim pričevanjem izseljencev, socialnim pogojem življenja na obeh straneh Atlantika, veri itd. Baza podatkov o izseljevanju Ircev v Severno Ameriko (vključno s Kanado) v 18. in 19. stoletju vsebuje 17.000 dokumentov (septembra 1997), in sicer liste ladijskih potnikov, izseljenska pisma, družinske dokumente, dnevnike, reklame ladijskih družb, časopisna poročila, dokumente o porokah in rojstvih, vladna poročila in statistike, ilustrativno gradivo (ladij, pristanišč, smeri in kart potovanj izseljencev, pogojev življenja na ladjah itd.). Njihovo bazo podatkov, ki jo vodijo od leta 1989, uporabljajo tako raziskovalci kot tudi učitelji, učenci in rodoslovci.

Raziskovalni center je del muzeja o izseljevanju in življenju Ircev na obeh straneh Atlantika. S klasično postavitvijo v zaprtih prostorih in muzejem na prostem obiskovalcu približa del irske preteklosti na obvladljiv in simpatičen način, tako za domačine kot tujce. Postavitev je moderna, z uporabo maket, svetlobnih in zvočnih učinkov. Muzej na prostem predstavljajo originalni eksponati in replike v naravni velikosti, zajema pa življenje na obeh straneh Atlantika. Simbolično in dejansko se s prestopom na galeji preselimo s tipične ulsterske ulice na ameriško ulico. Muzej na prostem z delujočo infrastrukturo (peka kruha, pouk v vaški šoli, ko učenci pišejo nalogo z gosjim peresom ipd.) nam kaže na čut za povezovanje irskega in ameriškega sveta. Kako daleč smo še Slovenci, ki v osrednjem Narodnem muzeju v Ljubljani ne premoremo oddelka, ki bi bil posvečen izseljenstvu, kaj šele, da bi imeli lasten izseljenski muzej, ki bi povezoval staro z novimi domovinami na vseh koncih sveta.

Tako v Omaghu kot tudi v drugih muzejskih in raziskovalnih centrih, npr. v Nemčiji in skandinavskih državah, opažamo veliko povezanost interesov med izseljensko in priseljensko kulturno in raziskovalno srenjo. Nastajajo skupni projekti, kot npr. *SEE-ME: Zgodba o evropskem izseljevanju*, v katerem sodelujejo zainteresirani iz Severne Irske, Republike Irske, Nemčije in Norveške. Izmenjujejo si strokovnjake, kot npr. z The Frontier Culture Museum v Stauntonu, Virginia (ZDA) itd. Res pa je, da je tudi na drugi strani Atlantika veliko posameznikov, ki raziskujejo lastne korenine ali pa tudi ne, in so naklonjeni tem raziskavam. Popularizacija znanstvenih dosežkov, npr. z muzeji, festivali, srečanji ipd., je

samo ena od oblik delovanja v želji, da spomin na odhajanje mnogih Evropejcev v 18. in 19. stoletju ne bi zamrl.

In kako skrbimo Slovenci, da spomin (zgodovinska zavest) na slovensko izseljenstvo ne zamre? Prvo, stvaren in življenjski odnos do izseljenstva moramo šele ustvariti in ga spraviti na višjo kvaliteto raven, ko bo folklor le del, npr. muzejskega in družabnega programa, ne pa bistven cilj delovanja. In drugo, dokler ne bo država Slovenija imela več konkretnega (in ne samo deklarativnega) interesa, da se ohrani ta del slovenske kulturne dediščine in kulturnega (zgodovinskega) spomina, so prizadevanja redkih posameznikov in maloštevilnih inštitucij le (upam da ne mrtvi) tek stran od pozabljenja. Naše vpetosti v svet prek izseljencev in njihovih potomcev se moramo najprej sami zavedati in postati mora del naše tradicije in spoštovanja vseh, ki so odšli po svetu zaradi kateregakoli razloga. Vzorov za politiko države do »lastnih« izseljencev imamo v Evropi na pretek. Center v Omaghu je le eden med njimi.